

M L A D Ý
CIRKUS V ČESKÉ REPUBLICE
2018 2020

Barbora Adolfová

Jana Ada Kubičková

Studie byla podpořena grantem

Studentské grantové soutěže DAMU pro rok 2021

ÚVOD

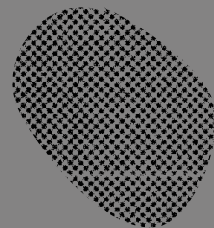
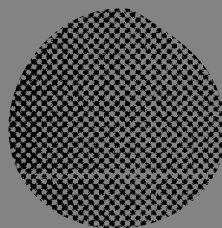
Současný cirkus se v České republice těší narůstající popularitě. Stoupají počty cirkusových performerů, souborů i festivalů, ale také projektů kombinujících techniky současného cirkusu s neformálním vzděláváním a prací s mládeží. Pro vedené cirkusové vzdělávání, které kromě samotných disciplín pracuje i s osobnostním rozvojem dětí, dospívajících a mladých dospělých, se používá anglický termín „youth circus“ a u nás se začíná prosazovat i jeho česká varianta „mladý cirkus“.

Za posledních 16 let v českém prostředí vzniklo devět organizací zabývajících se mladým cirkusem profesionálně. Tato studie zpracovává data získaná od sedmi z nich, a podává tak reprezentativní obraz aktuální situace českého mladého cirkusu a jeho vývoje za poslední tři roky. Snažily jsme se získat data týkající se provozu, financování, studentů i lektorů, ale taky motivace sledovaných organizací, abychom dokázaly popsat, jaké jsou v ČR pro mladý cirkus podmínky a kdo jsou lidé, kteří se těchto aktivit účastní.

I

T E O R E T I C K Á

VÝCHODISKA

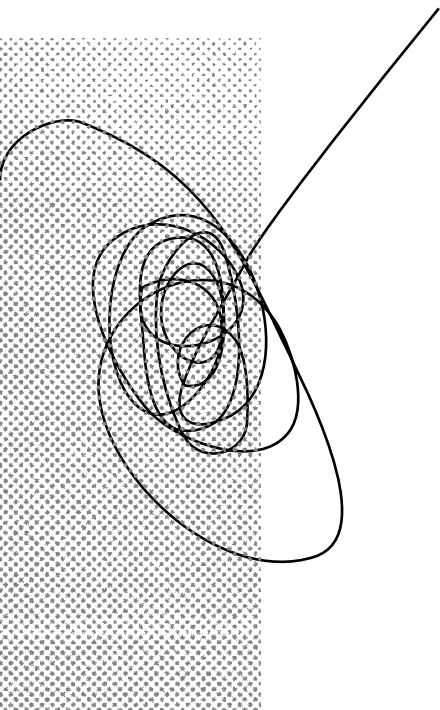

V této části se odkazujeme na literaturu popisující benefity mladého cirkusu pro všestranný rozvoj osobnosti dětí a teenagerů. Dále pak zmiňujeme předchozí kvantitativní studie monitorující stav mladého cirkusu v USA a Anglii.

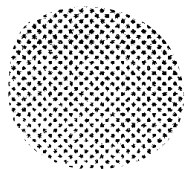
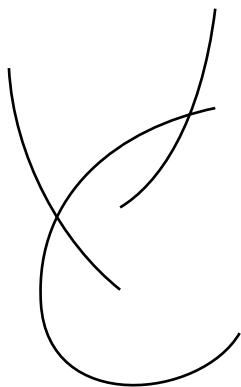
PŘÍNOSY MLADÉHO CIRKUSU

Pedagogický směr využívaný v mladém cirkuse označuje česká cirkusová komunita termínem „cirkusová pedagogika“. Ta využívá metody zkušenostního učení, techniky posilující sebedůvěru, a tím podporuje zdravý životní styl (Jarchovský & Klusáková, 2021). Podle sebedeterminační teorie potřebují lidé pro zdravý rozvoj osobnosti naplnění tří základních psychologických potřeb – autonomie, kompetentnosti a sounáležitosti (Deci & Ryan, 2009) a mladý cirkus jim v tom vydatně pomáhá. Zejména s potřebou sounáležitosti budovanou v podporující cirkusové komunitě oslavující každý pokrok v učení, jak dokázal tým amerických akademiků ve studii z roku 2019, která byla zaměřena na pozitivní vývoj mladých lidí v cirkusových programech (Agans et. al., 2019). Mezi další důležité aspekty, jež z mladého cirkusu dělají vhodný nástroj práce s mládeží, patří také možnost riskovat v bezpečném prostředí, přijetí vlastní identity, učení se spolupráci a trpělivosti a v neposlední řadě zábava (Bolton, 2004).

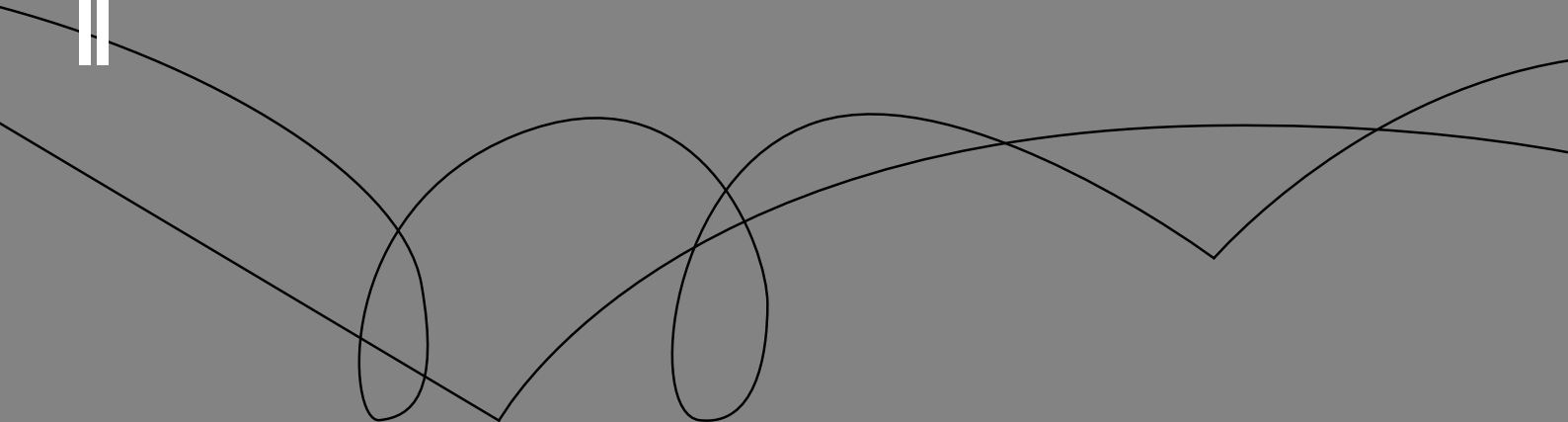

SČÍTÁNÍ CIRKUSU

Naše studie je první dosavadní studií mapující mladý cirkus na území České republiky. Protože jsme neměly žádná předchozí data, musely jsme připravit vlastní seznam otázek relevantních pro české prostředí. Inspirací nám byl census Americké organizace mladého cirkusu, který sbírá data v pravidelných dvouletých intervalech – naposledy v roce 2020, a mapující studie anglického mladého cirkusu provedená sítí Circus Works na přelomu let 2018 a 2019.

||

M

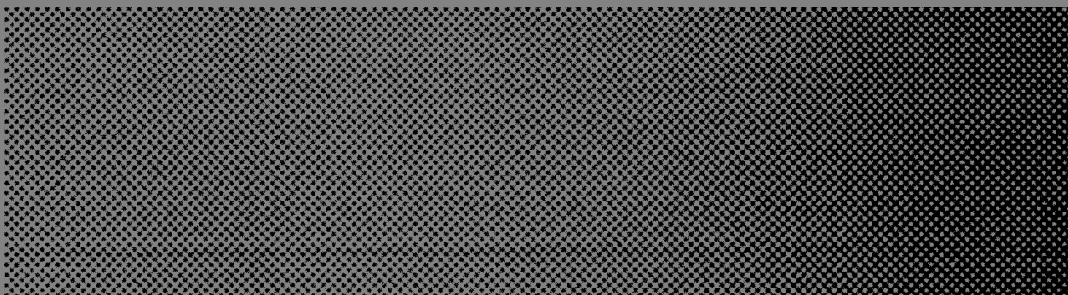
E

T

O

D

Y

V této sekci vysvětlíme, jak jsme studii strukturovaly, jak jsme vybraly zúčastněné organizace a jakými metodami jsme data získaly a vyhodnotily.

STUDIE PRACUJE S KOMBINACÍ KVANTITATIVNÍCH A KVALITATIVNÍCH METOD

—

Pro kvantitativní část studie jsme připravily set otázek zaměřujících se na velikost prostoru, počty kurzistů a lektorů a jejich demografickou skladbu, rozpočty zúčastněných organizací, počty a typy vystoupení kurzistů, cirkusové disciplíny zastoupené v kurikulech organizací atd. Otázky byly pokládány za tři poslední kalendářní roky, tedy 2018–2020, protože jsme chtěly sledovat meziroční vývoj v kvantitativně hodnotitelných faktorech a také protože jsme očekávaly propad v počtu aktivit, studentů i výši rozpočtů v pandemickém roce 2020. Skladbu

otázek a jejich pořadí v dotazníku jsme testovaly se členy lektorského a administrativního týmu CIRQUEONU – organizace s 11 letou zkušeností v oblasti mladého cirkusu – kteří nám byli schopni dát zpětnou vazbu zohledňující různorodost situací, ve kterých se oslovené organizace nacházejí, tedy reflexi toho, že na některé z otázek např. mladší z organizací zatím nebudou mít odpověď. To se bohužel i po úpravě otázek potvrdilo během sčítání dat. Některé z organizací dotazovaná data nemají, případně nemají způsob, jak je jednoduše získat. U některých kategorií a organizací tedy nejde o přesná data, ale o kvalifikovaný odhad. Vzhledem k malé návratnosti dat v části zaměřené na složení rozpočtů a zdroje financování jsme se kvůli nízké kredibilitě výsledků rozhodly tyto výsledky v rámci studie nezveřejnit.

Pro účast ve studii byly osloveny organizace, které nabízejí pravidelné cirkusové lekce pro děti, teenagery a mladé dospělé a ve kterých je nový cirkus hlavní nabízenou aktivitou.

Ze studie tak byly vyloučeny např. domy dětí a mládeže, které nabízejí kroužek žonglování jen jako jednu položku ze své široké nabídky. Celkem jsme oslovily devět organizací. Rozhovory byly vedeny se zástupci sedmi z nich, dvě zbývající organizace se neúčastnily z důvodu pracovní vytíženosti svých zástupců. Zastoupené organizace jsou Budecirk, Cirkusárna, Cirkus LeGrando, KD Mlejn, CIRQUEON, Kejkliřský spolek Cascabel a Žongléros Ansámbel.

Účastníci rozhovorů byli vedoucí pracovníci organizací, kteří se zároveň podílejí na lektorském vedením svých organizací a sami se aktivně účastní vedení novocirkusových lekcí pro děti, teenagery a mladé dospělé.

Data byla získána během 60–120minutových rozhovorů vedených výzkumným týmem v období srpen–říjen 2021. V průběhu rozhovoru byly pokládány otázky zaměřující se na kvantitativní

stránku studie i otevřené otázky zkoumající motivaci organizací působit v oblasti mladého cirkusu, zapojování mladých lidí do rozhodovacích procesů i reflexi vlastní práce s ohledem na aktuální podmínky pro práci v době pandemie. Data získaná z kvalitativní části dotazníku budou prezentována v připravované studii Barbory Adolfové zaměřené na „youth voice“, tedy způsoby, jakými cirkusové organizace pracují s názory a podněty svých mladých studentů.

Rozhovory byly buď přímo během jejich průběhu, nebo později ze záznamu přepisovány do elektronického formuláře, ze kterého byla později extrahována výzkumná data.

Analýza nasbíraných dat byla provedena v programu MS Office Excel. Nejprve došlo ke kontrole nasbíraných dat, zejména pak kontrole jejich úplnosti. Bohužel se potvrdila námi výše

formulovaná obava, že některá data (některé) organizace k dispozici nemají. To samozřejmě potenciálně ohrožuje výpovědní hodnotu některých statistik – např. výpočtu průměrných hodnot či mediánů, i proto tento fakt u dotčených hodnot uvádíme.

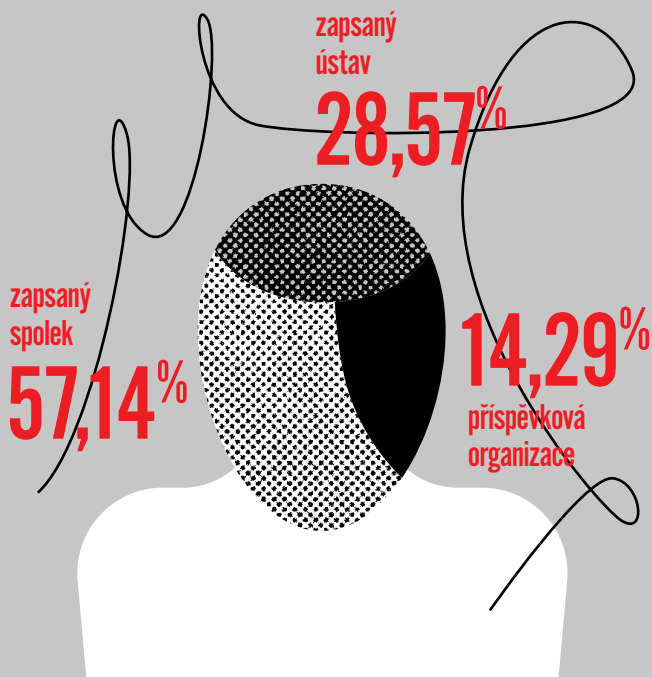
Data, která jsme shromáždily, jsou kvalitativní i kvantitativní. V první části výzkumu jsme se zaměřily na ta kvantitativní. V rámci kvantitativních dat jsme pracovaly se všemi typy proměnných. Podle typu proměnné jsme v rámci statistik pracovaly s nejčastější hodnotou, případně nejčastější hodnotou a střední hodnotou, kde to povaha proměnné dovoľovala, pak i s průměrem.

Výsledky studie byly poslány k připomínkám účastnícím se organizacím podle pravidla tzv. member checking. Zareagovaly čtyři z organizací, které vyjádřily souhlas a navrhly minimální faktické změny.

O ORGANIZACÍCH

Právní forma

Většina ze zkoumaných organizací jsou neziskové organizace (čtyři zapsané spolky a dva zapsané ústavy), jedna je součástí krajské příspěvkové organizace.

Doba fungování

Nejstarší z organizací byla založena v roce 2005, nejmladší pak v roce 2015. Fakt, že i nejmladší ze sledovaných organizací funguje už šest let, nám ukazuje, že pro pořádání pravidelných kurzů je nutné mít určité zkušenosti s projektovým řízením. V České republice samozřejmě existují i cirkusové subjekty s kratší historií, často ale fungují v dobrovolnickém režimu nadšenců bez právní formy nebo je u nich mladý cirkus zatím jen okrajovou záležitostí v rámci širší nabídky volnočasových aktivit. Z rozhovorů se zástupci organizací také vyplynulo, že zkušenosti s organizací cirkusových akcí a lekcí jejich týmy začaly sbírat ještě před tím, než založili právnickou osobu, pod kterou teď fungují během vlastní poloprofesionální kariéry cirkusových performerů.

2005

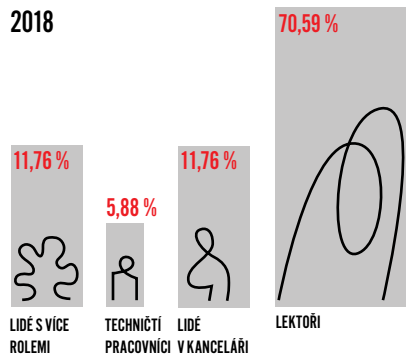
Založení první organizace nabízející cirkusové kroužky

2015

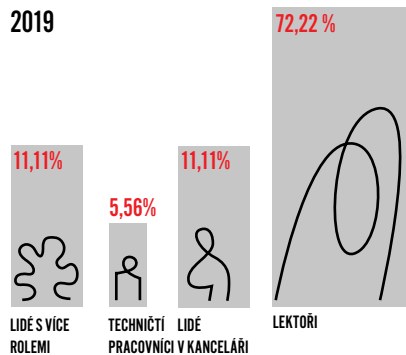
Zatím poslední organizace nabízející cirkusové kroužky

LIDÉ V ORGANIZACÍCH A LEKTOŘI

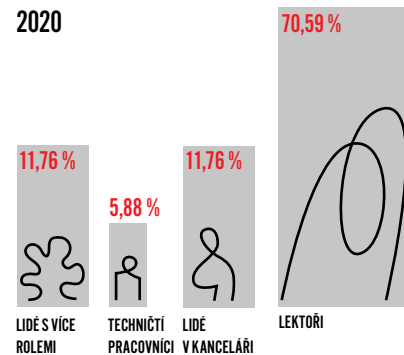
2018

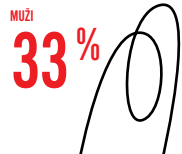
2019

2020

GENDEROVÉ SLOŽENÍ
LEKTORSKÝCH TÝMŮ

GENDEROVÉ SLOŽENÍ
LEKTORSKÝCH TÝMŮ

100% POMEROVÉ MÁ NEJVÍCE ŽEN-LEKTOREK
BUDECIRKUS, V ABSOLUTNÍCH ČÍSLECH
PAK CIRKUS LEGRANDO

GENDEROVÉ SLOŽENÍ
LEKTORSKÝCH TÝMŮ

33 NEJVÍC LEKTOŘŮ
MÁ CIRKUS LEGRANDO

VÝSLEDKY

S

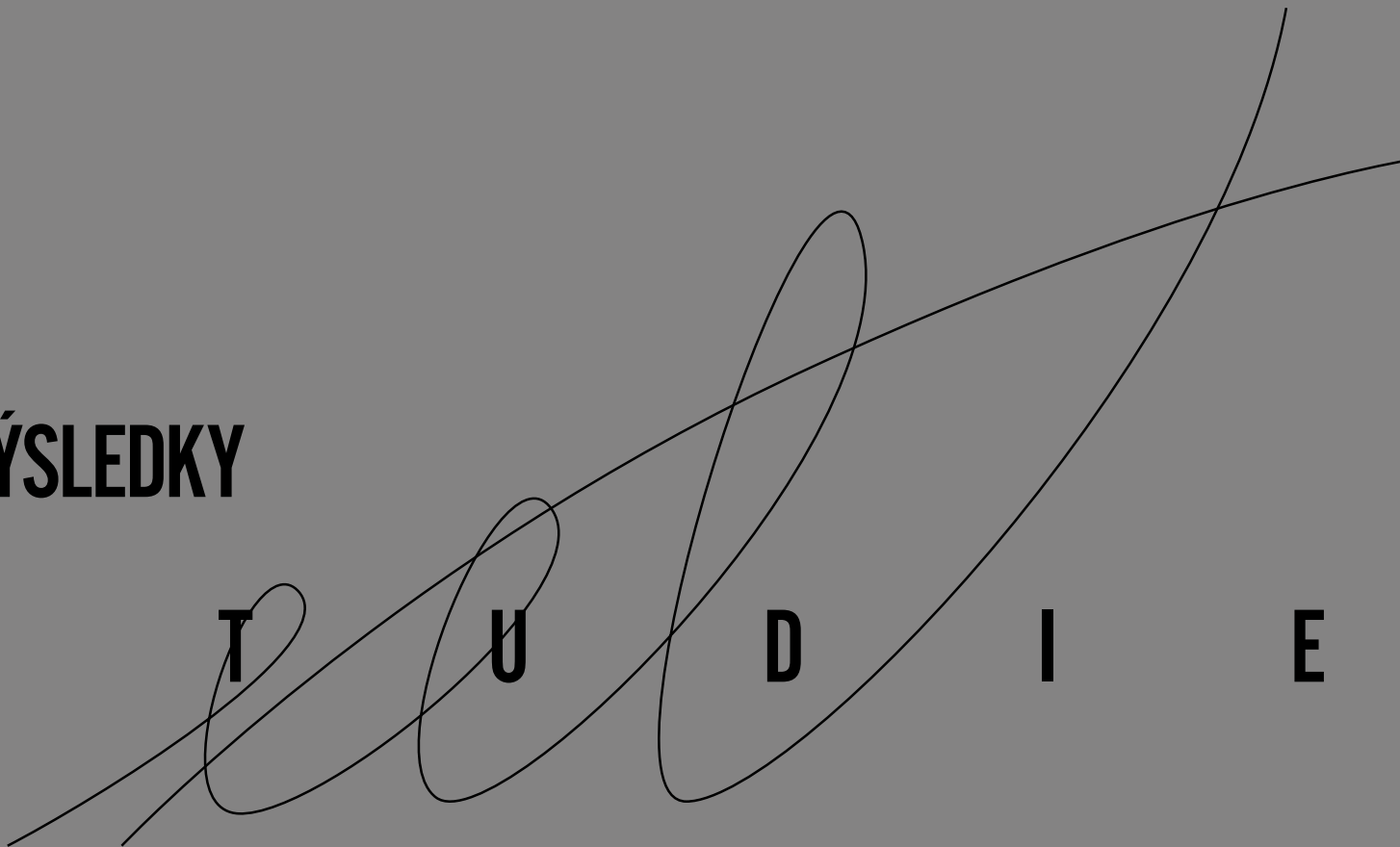
T

U

D

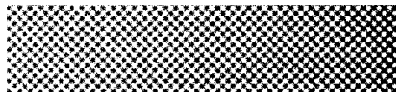
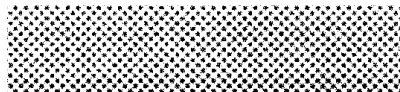
I

E

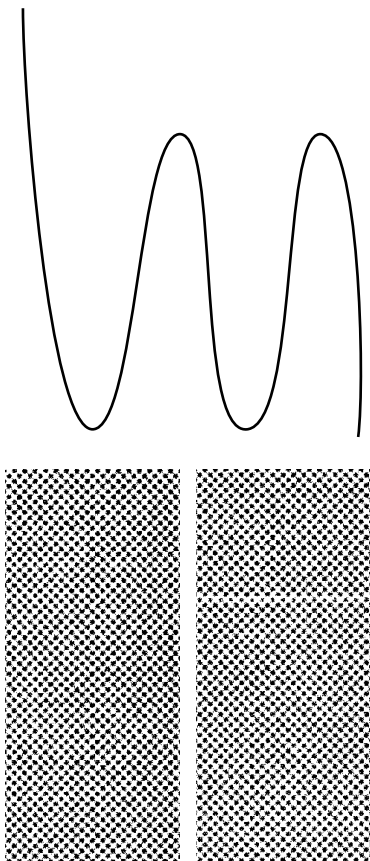
O ORGANIZACÍCH

Regionální zastoupení

Zkoumaná cirkusová centra jsou sice rozmístěna v různých krajích (hlavní město Praha, Jihomoravský, Plzeňský, Jihočeský a Olomoucký), ale sídlí vždy v krajských městech. To si vysvětlujeme tím, že ve větších městech je větší skupina potenciálních návštěvníků cirkusových kurzů. Z informací, které máme od individuálních členů Cirkonetu, česko-slovenské sítě mladého a sociálního cirkusu, víme, že jednou z největších překážek pro start nových cirkusových kroužků v menších městech a vesnicích je nízký počet účastníků a jejich malá informovanost o cirkusové pedagogice spojená s předsudky, které společnost má vůči cirkusu obecně.

O PROSTOŘECH

Dvě z organizací fungují ve vlastním prostoru, zbývajících pět je v pronájmu. Z toho mají aktuálně dvě organizace prostor samy pro sebe a tři ho sdílejí s dalšími organizacemi (školou nebo sportovním klubem). Meziročně nastala změna mezi lety 2018 a 2019, kdy se jedna ze sledovaných organizací přesunula ze sdíleného prostoru do vlastního pronájmu.

Je důležité si uvědomit, že některé cirkusové techniky mají velmi specifické prostorové nároky. Pro závěsnou akrobacii je vhodná výška

minimálně šest metrů, ale ještě vyšší strop umožňuje práci na náročnějších tricích na šálách či jiném závěsném materiálu, a ač to na první pohled nemusí být patrné, vysoké stropy ocení i žongléři. Pro výuku pozemní akrobacie a tanečních lekcí je ideální mít na podlaze baletizol nebo jinak vhodně upravený povrch umožňující měkčí dopad. Samostatnou kapitolou je pak rigging, tedy závěsný systém pro vzdušnou akrobacii a kotvy ve zdech nebo v podlaze pro ukotvení provazochodeckých lan, čínské tyče a dalších speciálních konstrukcí. Pro práci s menšími dětmi je také důležité myslet na jejich bezpečnost při pohybu v prostoru a zbavit se všech ostrých rohů, což je při počtu používaných speciálních pomůcek často objemných a vyrobených z kovu logistickou výzvou.

Tři cirkusové školy fungují v prostoru upraveném přímo pro cirkusové aktivity, jeden objekt byl dokonce postaven přímo za tímto účelem. Další dva prostory vznikly v bývalých industriálních budovách a prošly nákladnou rekonstrukcí.

Tréninkové prostory většinou čítají jednu větší halu vhodnou pro výuku široké škály cirkusových technik. Tam, kde je hal více (2 nebo 3), jde o menší prostory umožňující jen vybrané, na prostor méně náročné disciplíny, jako jsou např. základy žonglování, párová akrobacie nebo cirkusové hry s mladšími studenty. Průměrná plocha využívaná pro výuku pravidelných kurzů je 203,64 m², medián je 198 m² (meziročně mezi lety 2018 a 2019 se plocha na tyto hodnoty zvětšila z průměru 160 m² a mediánu 187,21 m² díky výše zmíněnému

přesunu jedné z organizací do nového prostoru).

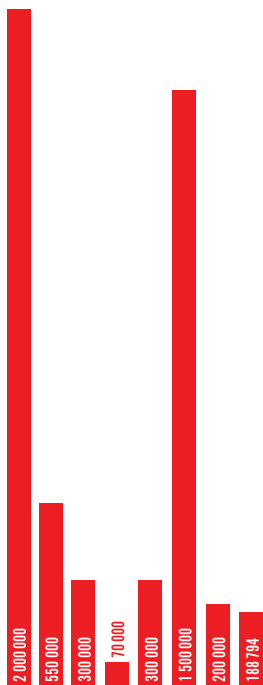
V následující tabulce vidíme, jak velkou část rozpočtu tvořily náklady spojené s nájmem prostor, energiemi a údržbou. Data máme bohužel jen od tří ze sedmi subjektů, protože některé z organizací svoje náklady spojené s pravidelnými kurzy nedokážou separovat od celkového rozpočtu organizace. Z dostupných dat vychází medián 20 % rozpočtu, což rozhodně není zanedbatelná procentuální položka.

2018	2019			2020					
	nájem	energie a starost o prostor (úklid, malování, údržba)	CELKEM 2018	nájem	energie a starost o prostor (úklid, malování, údržba)	CELKEM 2019	nájem	2020, energie a starost o prostor (úklid, malování, údržba)	CELKEM 2020
	10 %	10 %	20 %	10 %	2 %	12 %	15 %	15 %	30 %
	26 %		26 %	26 %		26 %	49 %		49 %
	15 %	0 %	15 %	8 %	0 %	8 %	6 %	0 %	6 %
průměr	17 %	5 %	20 %	15 %	1 %	15 %	23 %	8 %	28 %
medián	15 %	5 %	20 %	10 %	1 %	12 %	15 %	0 %	30 %

O DISCIPLÍNÁCH

1

KOLIK PENĚZ STÁL MATERIÁL
POUŽÍVANÝ NA CIRKUSOVÉ KURZY?

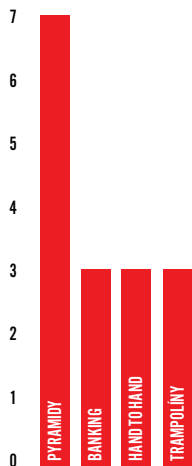
Cirkusový materiál

Zastoupení jednotlivých cirkusových technik v kurikulech zkoumaných škol ovlivňuje řada faktorů. Jde o výše popisované prostorově specifické nároky některých technik, dále pak o technické dovednosti lektorů a míru jejich sebevědomí při výuce, a v neposlední řadě také o vysokou cenu speciálního cirkusového náčiní, který si především menší organizace nemůžou vždy dovolit. V otázce na celkové náklady spojené s nákupem cirkusových pomůcek a úprav prostoru se odpovědi pohybovaly mezi 70 000 Kč až 2 000 000 Kč, hodnota mediánu je 300 000 Kč. Finanční náročnost se projevila i v otázce, na kterou položku svého cirkusového vybavení jsou školy nejvíce pyšné – často šlo o nejdražší kus, na který si organizace musela nějakou dobu šetřit, např. konstrukce pro závěsnou akrobacii nebo stany pro venkovní vystupování a workshopy.

0 DISCIPLÍNÁCH

2

POZEMNÍ AKROBACIE

VYUČOVANÉ TECHNIKY

pozemní akrobacie	7
párová akrobacie	7
závěsná akrobacie	7
žonglování a manipulace	7
klaunérie a divadlo	7
balanční techniky	7
ohěň	4
hudba a rytmus	6

Cirkusové techniky

Při dotazování se na vyučované cirkusové techniky jsme si vytvořily souborné kategorie základních pěti oblastí cirkusových umění (akrobacie – v našem případě ještě rozdělená na pozemní a párovou, závěsná akrobacie, žonglování a manipulace s objekty, balanční techniky a klaunérie), a doplnily je ještě o dvě další obecnější kategorie, a to práci s ohněm a využití rytmu a živé hudby.

V tabulce vidíme, že všechny organizace se snaží do svých pravidelných lekcí zapojit alespoň základy všech pěti cirkusových oblastí. Nižší zastoupení mají jen práce s ohněm a hudbou a rytmem. U manipulace s hořícími objekty jde samozřejmě především

o bezpečnostní riziko, těmto disciplínám se věnují jen organizace pracující se staršími studenty a s lektorskou základnou s bohatými zkušenostmi s vystupováním ve fire shows.

U hudby a rytmu není zastoupena jedna z organizací, protože podle své vlastní definice s těmito žánry nepracuje dostatečně, aby je mohla s čistým svědomím vyjmenovat jako součást svého kurikula. Při porovnání s ostatními organizacemi a jejich definicemi této položky bychom jí ale, kdyby bylo rozhodnutí na nás, hudbu a rytmus započítaly také.

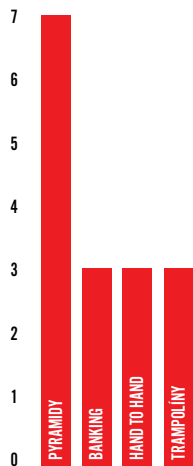
Rozdíly mezi organizacemi a jejich nabídkou disciplín se více projevují až v podrobnějším přehledu jednotlivých kategoriích. Párovou akrobacií a žonglování spojené s manipulací s objekty jsme nechaly jako velký blok – párová akrobacie nemá další dělení, a žonglování a manipulace mají naopak nekonečné množství možností objektů, se kterými se dá pracovat. Podrobně proto vyhodnocujeme jen pozemní a závěsnou akrobacii, balanční techniky a klaunérii a divadlo.

0 DISCIPLÍNÁCH

3

Pozemní akrobacie

POZEMNÍ AKROBACIE

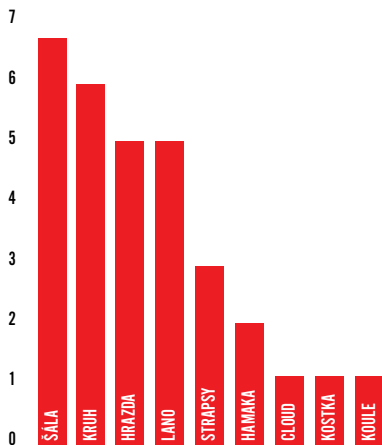
U pozemní akrobacie vidíme největší zastoupení v lidských pyramidách (7), menší pak u specializovanějších technik vyžadujících pokročilost jak u studentů, tak u lektorů, v případě trampolín pak znovu už několikrát zmiňovanou finanční zátěž, hand to hand – silová akrobacie (3), trampolíny (3), banquine – vyhazování lidí do vzduchu a následné chytání (3).

O DISCIPLÍNÁCH

4

Závěsná akrobacie

ZÁVĚSNÁ AKROBACIE

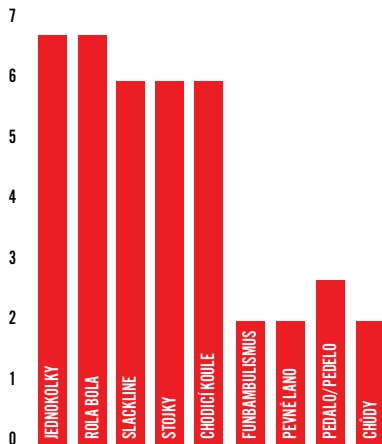

Nejpopulárnější technikou závěsné akrobacie jsou šály (7). Je to dáno kombinací poptávky (jde na úrovni volnočasového cirkusu o celosvětově nejžádanější disciplínu) a faktu, že akrobacii na šálách má ve svém pedagogickém rejstříku většina cirkusových lektorů. V těsném závěsu je aerial hoop, tedy závěsný kruh (6), fotogenická disciplína zpopularizovaná fitness centry a sociálními sítěmi, hrazda (5) a lano (5). Některé ze sledovaných cirkusových škol v lekcích využívají i specializovanější objekty jako strapsy (3), hamaky (2), cloud (1), závěsnou kostku (1) a koule (1). Dva poslední jmenované objekty má jedna ze škol na míru vyrobené od specializované firmy vlastněné absolventy jejich cirkusového programu.

0 DISCIPLÍNÁCH

5

BALANČNÍ TECHNIKY

Balanční techniky

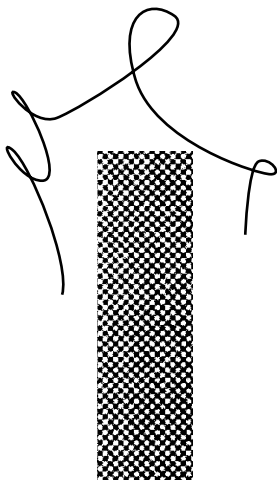
na ležícím válci), silně zastoupené jsou i slackline (6), chodící koule (6) a stojky (6), následované pedalem (balanční pomůcka s pedály) (4) a balancováním na válcích (2). Disciplínami náročnějšími na instalaci i instruktáž jsou provazochodectví na pevném laně (2) a funambulismus (chůze po pevném laně s balanční tyčí) (2). A dále už jen minoritně zaměřené techniky, na které se specializují jednotlivé školy – volné lano (1), chůdy (1), skákací chůdy (1) a balanční skákací pomůcka pogo stick (1).

Ekvilibratika je důležitou součástí cirkusové pedagogiky a je mezi lektory populární pro svoji přístupnost – často nevyžaduje předchozí vysokou úroveň fyzické zdatnosti, v lekcích pomáhá studenty zklidňovat a rovnováha získaná učením se balančním technikám se hodí i v ostatních cirkusových disciplínách.

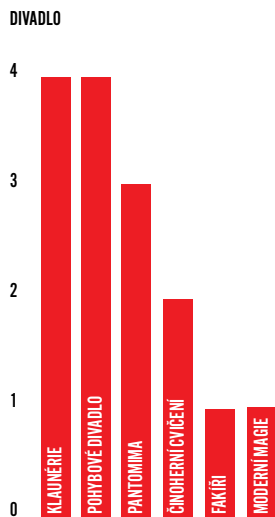
Všechny školy učí jízdu na jednokolkách a balancování na rola bolu (deska balancující horizontálně

O DISCIPLÍNÁCH

6

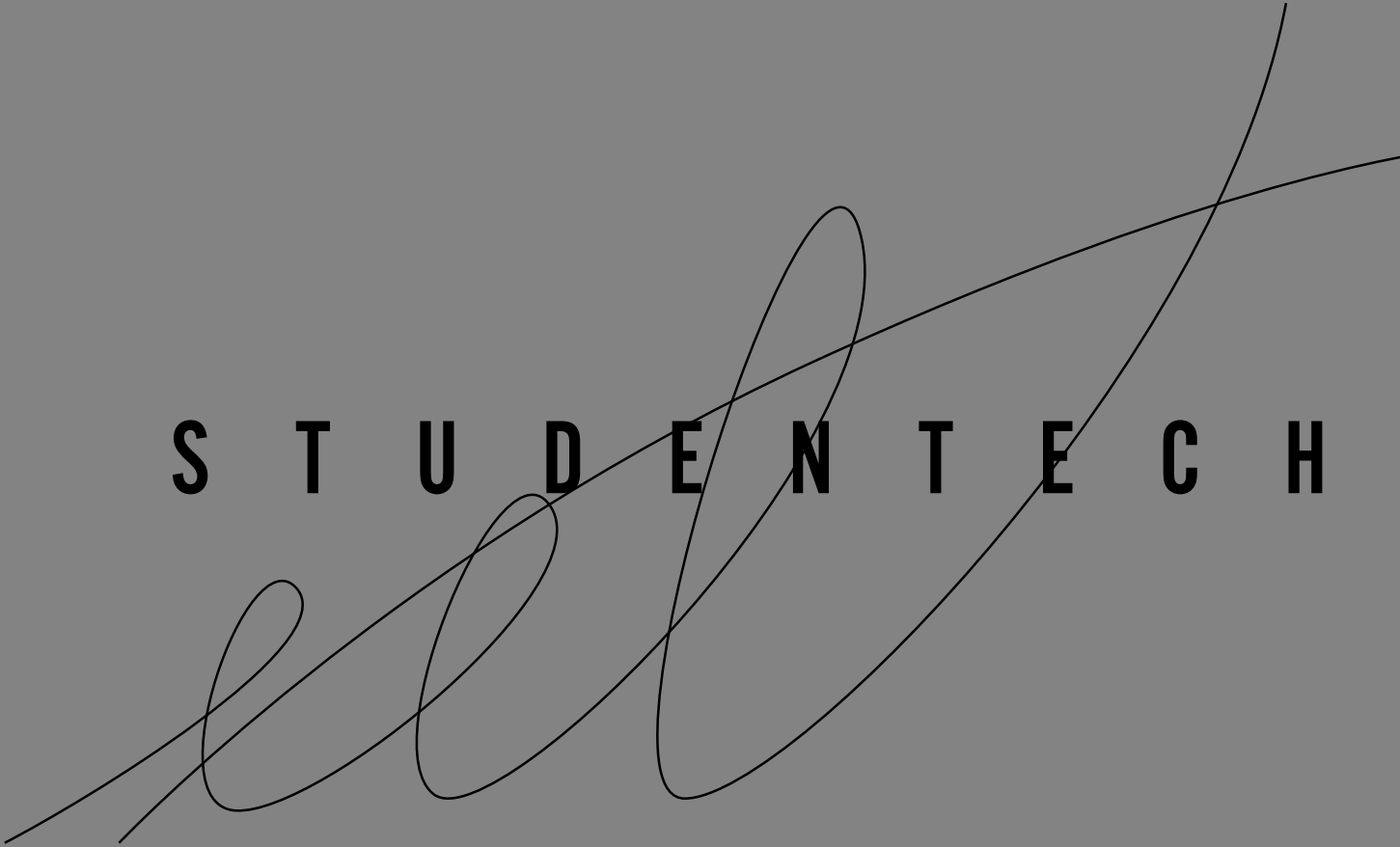
Klaunérie a divadlo

Na základě stereotypů a častějšího propojení cirkusových technik s pohybem spíše než se slovem jsme se v dotazníku ptaly na divadelní kategorie zahrnující klaunérii, pohybové divadlo a pantomimu. Ukázalo se ale, že cirkusové školy kromě těchto tří – klaunérie (4), pohybové divadlo (4), pantomima (3) – pracují i s moderní magií (1) a fakířskými čísly (1), ale také s činoherními cvičeními (2) a že obecně mezi jednotlivými divadelními styly příliš nerozlišují. Zároveň ale jde o disciplíny v kurikulu začleněné spíše minoritně. Předpokládáme, že se tak děje kvůli chybějícímu divadelnímu vzdělání v lektorských týmech. V této části máme data jen od šesti ze sedmi zkoumaných škol.

IV

O S T U D E N T E C H

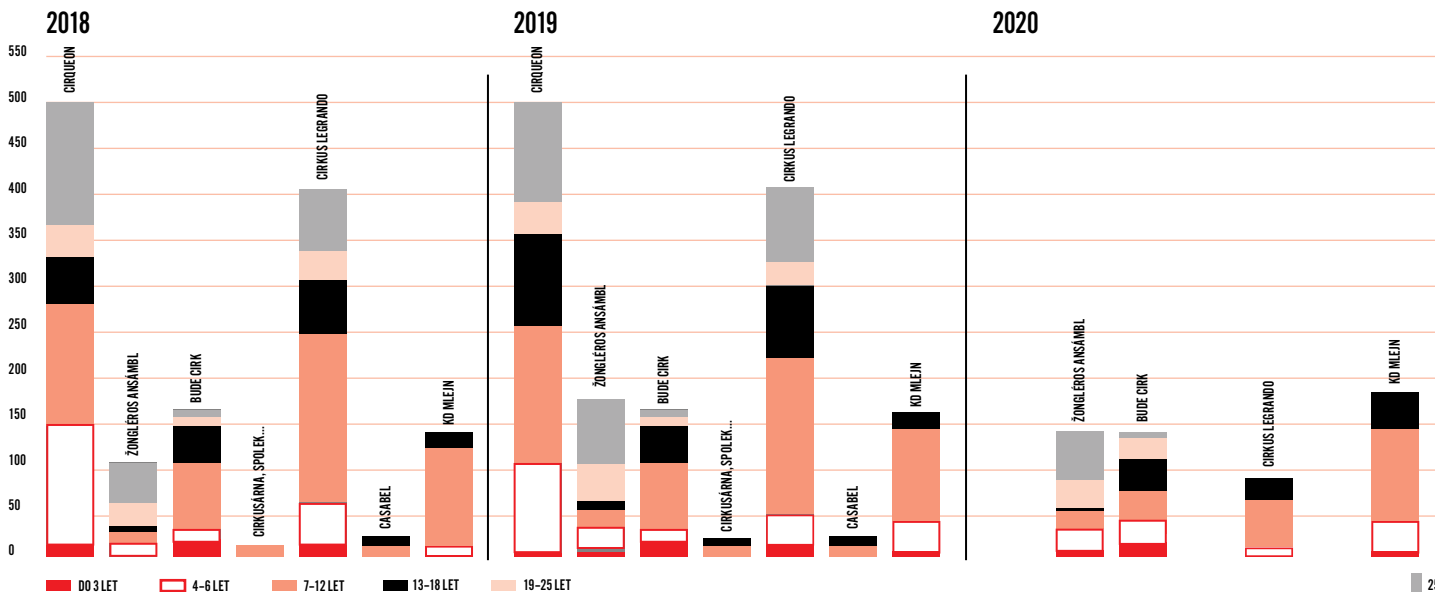

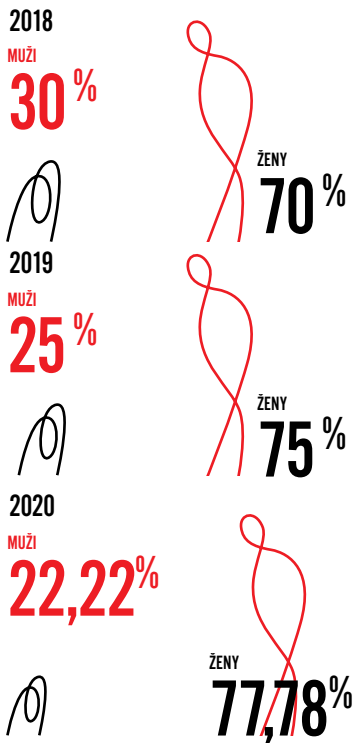
V sekci o studentech jsme zjišťovaly, kolik studentů a v jakých věkových kategoriích je zastoupeno, k jakému se hlásí genderu a jak dlouho v cirkusových programech vydrží. Během dotazování jsme opět narazily na problém toho, že některé z organizací nedokážou zpětně vysledovat data o svých studentech a jejich profilech, protože to jejich registrační systémy neumožňují, případně nedokážou zohlednit, když jsou jednotliví studenti zapsaní ve více kurzech.

Věkové kategorie

Protože se studie zaměřuje na organizace, jejichž primární cílovou skupinou jsou děti, dospívající a mladí dospělí, ptaly jsme se podrobněji na věkové skupiny přibližně korelující se stupni školní docházky – děti mimo školní docházku (0–3 roky), školkové děti (4–6 let), první stupeň (7–12 let), druhý stupeň a střední školy (13–18 let). U dospělých jsme zařadily jen dvě kategorie – vysokoškolští studenti a mladí dospělí (19–25 let) a starší dospělí (26 let a více).

O STUDENTECH

Genderová skladba

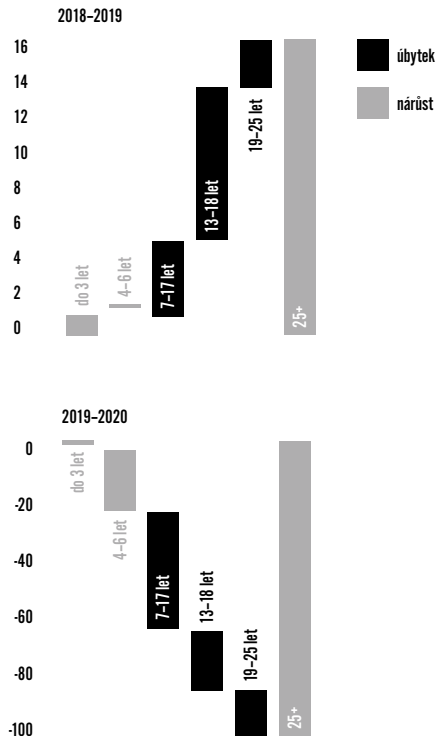
V novocirkusových kurzech celosvětově pozorujeme mnohem větší zastoupení žen než mužů. (Nepodložených) teorií je několik. Jedna z nejpobulárnějších mluví o tom, že tanec a příbuzné obory jsou lákavé pro dívky a ženy pro svoji nesoutěživost, možnost si pohybu opakovaně zkoušet a zlepšovat se v nich, tvořit společně a vzájemně se podporovat. I v naší studii se ukazuje, že počet studentek nad studenty výrazně převažuje. Z rozhovorů se zástupci sledovaných organizací víme, že v nižších věkových kategoriích, zhruba do 8–10

let věku, nebývá rozdíl v počtu dívek a chlapců tak markantní, často jsou počty vyrovnané, a v některých kurzech chlapci i převažují, od věku nastupující puberty až po dospělost se ale jejich počet propadá. Podle našeho výzkumu se poměr žen a mužů v českých cirkusových centrech pohybuje mezi 50: 50 % u jedné ze sledovaných organizací s nízkým počtem studentů po 80: 20 % ve prospěch žen s průměrnou hodnotou 75: 25 % ve prospěch žen.

Organizace měly možnost svoje studentstvo zařadit i do kategorie osob označujících se jako nebinární, ale žádná z organizací toho nevyužila. Jako důvod uváděly to, že o nikom takovém ve svých organizacích neví. Předpokládáme, že takto se identifikující osoby v řadách cirkusových organizací jsou, ale protože jde v českém prostředí stále o kontroverzní téma a obecně v kolonkách dotazujících se na pohlaví tato možnost ještě stále není pravidlem, je pravděpodobné, že tyto osoby svou nepříslušnost k ani jedné z možností muž/žena nezveřejňují.

O STUDENTECH

Dopad pandemie covid-19

Vládní nařízení vyhlášená ke zpomalení pandemie covid-19 samozřejmě zasáhla i oblast nového cirkusu. V následujících grafech vidíme, že mezi roky 2018 a 2019 byl počet studentů skoro ve všech kategoriích vzestupný – v kategorii dospělých přibylo ve školách ve střední hodnotě dokonce 49 studentů. Nastupující pandemie v březnu 2020 ale způsobila, že cirkusová centra odučila jen jednotky lekcí nového semestru v únoru a prvním březnovém týdnu. Několik z nich dále pokračovalo v online výuce, většina ale kurzy přerušila a doufala, že stihne zrušené lekce nahradit později na jaře. Jak už nyní víme, ani to se nestalo, první vlna pandemie odezněla až před začátkem letních prázdnin, kdy pravidelné lekce neprobíhají. A protože většina škol začíná svůj podzimní semestr až koncem září nebo v říjnu, stihly se opět odučit jen první lekce nebo poprázdňinové kurzy ani nezačaly. Ve druhém grafu porovnávajícím mediánové hodnoty let 2019 a 2020 tak vidíme dramatický pokles studentů během pandemického roku 2020.

O VYSTOUPENÍCH

Důležitou součástí cirkusové pedagogiky jsou i vystoupení. Ne všechny aktivity mladého cirkusu v České republice vedou k veřejné prezentaci získaných dovedností, ale jak vidíme v následující tabulce, všechny školy, od kterých jsme pro tuto část dotazníku získaly odpověď (data od jedné ze škol chybí), tradičně uvádějí alespoň jedno představení pro diváky ročně. Studenti hrají pro ostatní studenty, rodiny a přátele, spolužáky, ale i na akcích měst, festivalech, průvodech a při dalších příležitostech. Tabulka také ukazuje pokles počtu vystoupení v prvním pandemickém roce 2020, kdy výrazně ubylo festivalů a kulturních akcí, ale také prezentací studentů v rámci vlastních akademií, protože organizace kvůli vládním nařízením musely pozastavit vedení svých kurzů.

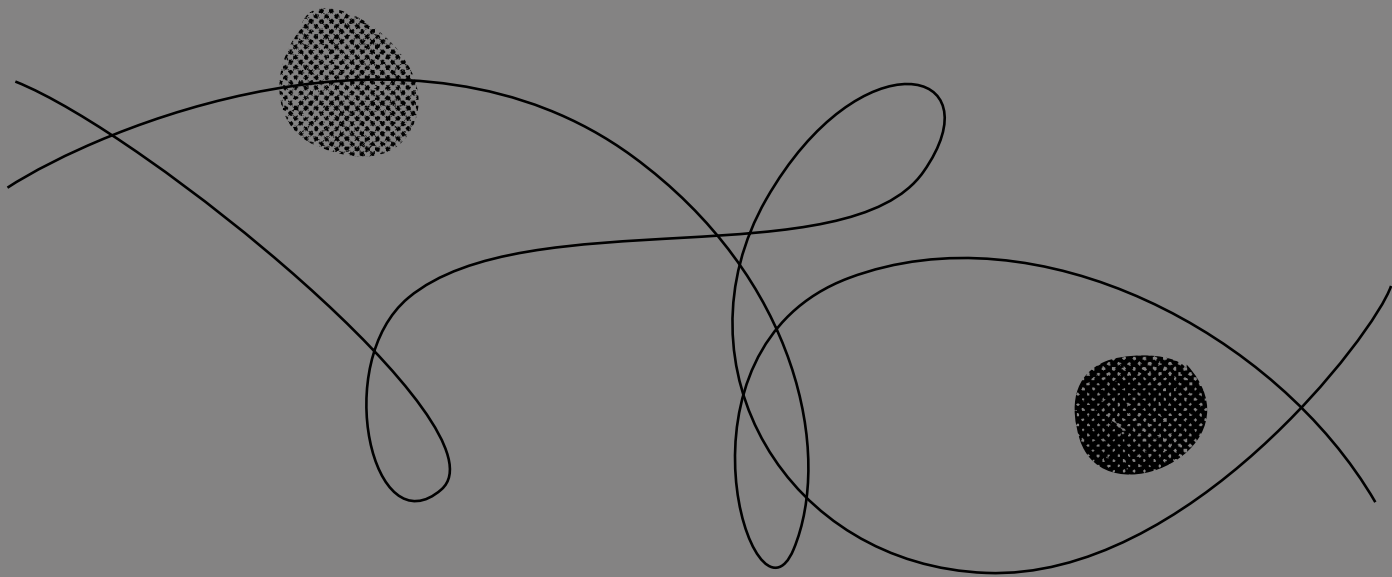
ZASTOUPENÍ ZKOUMANÝCH ORGANIZACÍ NA AKCÍCH, NA KTERÝCH JEJICH STUDENTI VYSTUPOVALI V LETECH 2018–2020

	2018	2019	2020
Vlastní akademie	6	6	1
Vlastní festivaly	2	2	0
Jiné festivaly	3	4	3
Site specific projekty	2	1	0
Příměstské tábory	3	2	1

V další tabulce pak vidíme absolutní počty vystoupení v letech 2018–2020 a znovu jejich významný pokles v roce 2020. Znovu jde o data šesti ze sedmi dotazovaných organizací.

	2018	2019	2020
Průměrná hodnota	11,33	11,833	3,4
Medián	4	4,5	3
Minimální hodnota	1	2	0
Maximální hodnota	35	35	7

D I S K U Z E

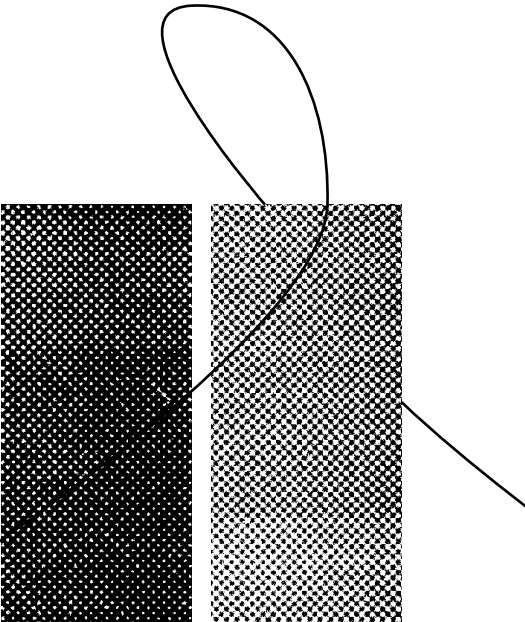

ADVOKACIE

—

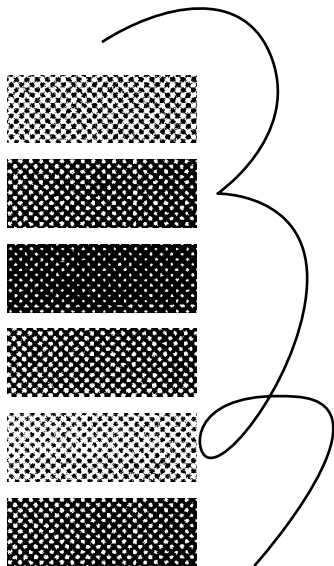
využití v rámci jejich projektů nebo vzdělávání na všech stupních od mateřských po vysoké školy.

Zároveň ale dlouhodobě sledujeme, že rozvoj mladého cirkusu je závislý na nadšení cirkusové pedagogické komunity, která se cirkusové advokacii, sdílení zkušeností a vzájemnému mentorování věnuje ve svém volném čase nad rámec pracovních povinností, protože žádná ze sledovaných organizací si nemůže dovolit platit člověka, který by se věnoval právě jen advokacii. Situace je dlouhodobě neudržitelná, Cirkonet (koordinovaný CIRQUEONem) se proto už několik let snaží zajistit financování koordinátora sítě, která by pak fungovala jako advokát pro cirkusovou pedagogiku v celé ČR (a na Slovensku).

Popularita mladého cirkusu roste. Věříme, že pokud by nepřišla pandemie covid-19, pokračoval by i nadále pozitivní trend zvyšujícího se počtu studentů. Z dat Cirkonetu, česko-slovenské sítě mladého a sociálního cirkusu, víme, že po celé republice se objevují další příznivci cirkusové pedagogiky, kteří se postupně připravují na založení vlastních organizací nabízejících pravidelné cirkusové kurzy. Další potenciální cestou rozvoje je spolupráce se školami a mládežnickými organizacemi a vzděláváním jejich zaměstnanců v cirkusových technikách a možnostech jejich

FINANCOVÁNÍ

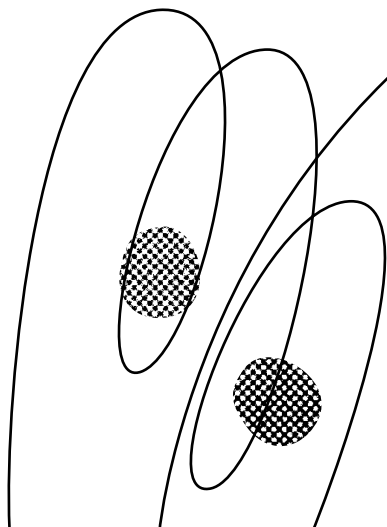

Většina zkoumaných organizací nedokázala dodat kompletní přehled svých nákladů a příjmů aktivit mladého cirkusu kvůli sdílenému účetnictví v organizaci. I přesto z rozhovorů pro tuto studii i dalších neformálních debat na toto téma víme, že jsou cirkusové organizace podfinancované. Mnoho z nich ani nemá placené administrativní pracovníky, kteří by jim mohli s fundraisingem pomoci, a je pro ně náročné se dostat ze začarovaného kruhu, kdy chybí lidské zdroje, které by mohly sehnat finance na vlastní platy, případně platy dalších nových členů týmu.

Oslavovaná mezioborovost mladého cirkusu, rozkročeného mezi vzděláváním, živým uměním, sociální prací, zdravotnictvím a sportem, je komplikací pro získávání veřejných zdrojů rozdělovaných v jednotlivých výše vyjmenovaných kapitolách. Pokud už organizace nějaké granty získají, často jde o menší částky, se kterými se pojí neúměrně časově náročná administrativa, násobená nezkušeností s projektovým managementem a účetnictvím, což je v českých cirkusových organizacích častým jevem. Není pak divu, že se zejména menší organizace do grantových žádostí pouštějí s nechtí nebo snahu získávat peníze z veřejných zdrojů vzdaly úplně.

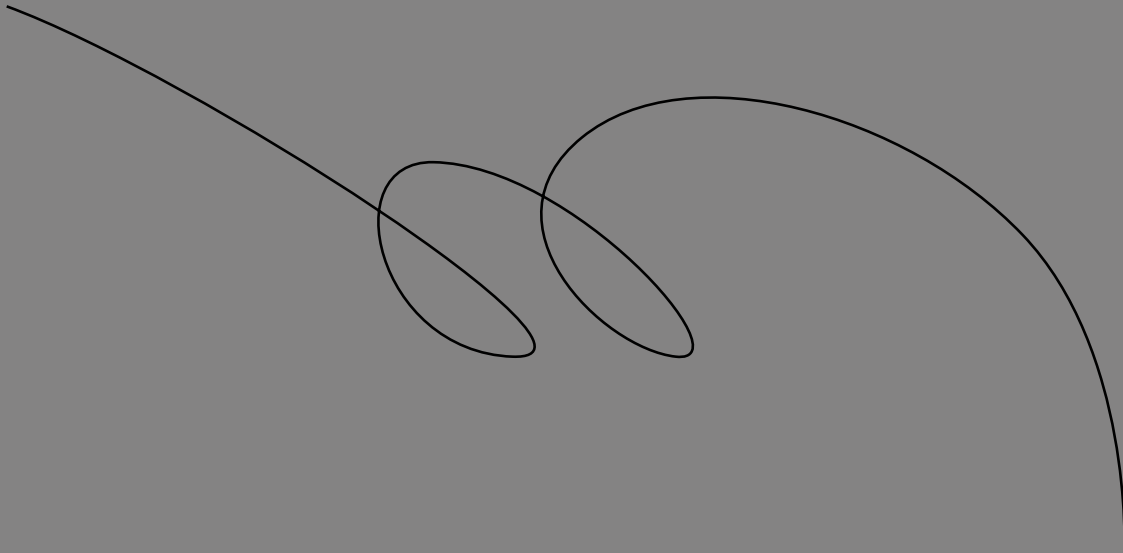
PROFESIONALITA A VZDĚLÁVÁNÍ CIRKUSOVÝCH LEKTORŮ

—

V rozhovorech často zaznívala obava z toho, že v České republice není dost kvalifikovaných cirkusových lektorů. Žádná z organizací neměla pocit, že by nedostatek lektorů nemusela řešit. Buď už jim teď chybí, nebo si uvědomují, že se s rostoucí poptávkou veřejnosti do podobné situace dříve či později dostanou. CIRQUEON nabízí víkendový kurz Základy cirkusové pedagogiky pro učitele a pracovníky s mládeží akreditovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Cirkus LeGrando obnovuje akreditaci pro pedagogické minimum s cirkusovým přesahem, ale celá komunita se shoduje na potřebě rozsáhlejších vzdělávacích programů.

ZÁVĚR

I přes všechny zmiňované problémy a překážky hodnotíme situaci mladého cirkusu v ČR optimisticky. Nemůžeme se pochopitelně srovnávat s cirkusovými velmocemi, jako jsou Francie a Belgie, a v případě cirkusové pedagogiky Finsko nebo Švédsko, ale musíme si být vědomi, že celá česká scéna současného cirkusu prošla v posledních 15 letech obrovským vývojem.

Za oblast mladého cirkusu můžeme říct, že komunita spolupracuje a má velký zájem na profesionalizaci oboru. Z příkladů ze zahraničí víme, že profesionální cirkusoví lektoři najdou uplatnění nejen v cirkusových centrech, ale i v sociální práci, vzdělávání a zdravotnictví, a jsou díky zkušenostem z učení cirkusu zvyklí pracovat s rozmanitými skupinami, přizpůsobovat obsah učení studentům a být jim oporou.

Protože věříme, že mladý cirkus má potenciál pozitivně rozvíjet mladé lidi ze všech socioekonomických prostředí, doufáme, že se cirkusové komunitě podaří zájmy mladého

cirkusu hájit na frontách všech zmiňovaných příbuzných oborů.

Pro rozvoj cirkusové pedagogiky by bylo vhodné mít v ČR takto zaměřený studijní obor. CIRQUEON je v tuto chvíli součástí evropského týmu projektu cirkusových center a vysokých škol Circus++ připravujícího kurikulum tříletého bakalářského studia cirkusové pedagogiky a snaží se vyjednávat s několika českými univerzitami o jeho otevření. Více o tomto projektu je možné najít na webových stránkách Tampere University.

Jsme si také vědomy limitů této studie a faktu, že pracuje s omezeními způsobenými nedodáním některých dat a náročností otázek, které dotazované organizace někdy nedokázaly zodpovědět. I tak bychom rády tuto studii replikovaly během roku 2023, abychom mohly vyhodnotit i data z let 2021 a 2020, a porovnat je s těmi, která jsme získaly pro tuto studii.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme všem zastoupeným organizacím a jejich týmům za ochotu a čas, který věnovaly zjišťování dat pro podklady této studie, a za upřímnost a otevřenost během rozhovorů. Bez jejich nasazení by neexistovala nejen tato studie, ale ani mladý cirkus v České republice.

Za finanční podporu děkujeme DAMU a CIRQUEONu.

LITERATURA

Agans, J., Davis, J., Vazou, S., Jarus, T. (2019). *Self-Determination Through Circus Arts: Exploring Youth Development in a Novel Activity Context*, *Journal of Youth Development*, 14(3).

American Youth Circus Organization. (2020). *Circus Census 2020. Results and Impact of COVID-19 on the Sector*.

Bolton, R. (2004). *Why circus works*. (Dizertační práce.) Perth, Australia: Murdoch University

Circus Works. (2019). *National Youth Circus Survey*.

Jarchovský, A., Klusáková, K. (2021). *Základy cirkusové pedagogiky*. CIRQUEON

CIRQUEON

CIRKONET

